

ALEXANDRE GALÍ I COLL
SEMBLANÇA BIOGRÀFICA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ DE FILOSOFIA I CIÈNCIES SOCIALS
BARCELONA, 2019

Alexandre Galí i Coll

Semblança biogràfica

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES, LXXIII

Alexandre Galí i Coll
Semblança biogràfica

Conferència pronunciada davant el Ple per
JOSEP GONZÁLEZ-AGÀPITO
el dia 14 de març de 2019

BARCELONA
2019

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

González-Agàpito, Josep, 1946- autor

Alexandre Galí i Coll : semblança biogràfica. — Primera edició. — (Semblances biogràfiques ; 73)

Referències bibliogràfiques

ISBN 9788499654911

I. Institut d'Estudis Catalans. Secció de Filosofia i Ciències Socials II. Títol

III. Col·lecció: Semblances biogràfiques ; 73

1. Galí, Alexandre, 1886-1969 2. Pedagogs — Catalunya — Biografia

929Galí, Alexandre

© Josep González-Agàpito

© 2019, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: setembre del 2019

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Compost per fotocomposició gama, s. l.

Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-491-1

Dipòsit Legal: B 22623-2019

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Enguany es compleix mig segle de la mort d'Alexandre Galí i Coll, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans i una de les personalitats més destacades de la pedagogia catalana del segle passat.

A les darreries del segle XIX a Catalunya, i des d'opcions ideològiques ben diverses i oposades, es veurà l'educació com un dels punts capitals de tota regeneració, reforma o revolució social. De l'inici del segle XX a la guerra de 1936 es viu un clima d'optimisme pedagògic del qual participen des de l'obrerisme fins a la burgesia, fet afavorit pels avenços científics de la pedagogia i la psicologia evolutiva. Aquest ambient sobreviurà a la negra nit de la dictadura franquista i tornarà a brotar amb força a partir de la segona meitat dels anys seixanta.

Alexandre Galí fou actor de primer ordre en aquest moviment de renovació pedagògica del primer terç del segle passat, el qual esdevingué una de les concrecions de l'escola activa més rellevants de l'Europa del seu temps. Però Galí també fou un dels mantenidors de l'escola catalana i l'educació renovada durant els anys del feixisme franquista.¹

FORMACIÓ I INICIS PROFESSIONALS

Alexandre Galí i Coll va néixer un 11 d'abril de 1886 a Camprodon, al Ripollès. A causa de la mort prematura del pare, i les consegüents dificultats econòmiques,

1. Per a una aproximació a l'aportació d'Alexandre Galí, vegeu Vicenç BENEDITO *et al.*, *L'obra pedagògica d'Alexandre Galí*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1980; Jordi GALÍ, *Alexandre Galí i el seu temps*, Barcelona, Proa i Fundació Alexandre Galí, 1995; Josep MASABEU, *Alexandre Galí i la Mútua Escolar Blanquerna*, Barcelona, Associació Blanquerna, 1989.

ques que aquest fet comportà, la família es traslladà a Barcelona. Esdevingué deieble del seu oncle Bartomeu Galí i Claret i del cunyat d'aquest, Pompeu Fabra. Com moltes de les personalitats de la cultura d'aquells anys, com Pau Vila o el mateix Fabra, la seva formació professional fou bàsicament autodidàctica. Assolí una basta cultura, amb especial interès envers els camps de la filosofia, la història, l'art, la lingüística i, naturalment, la pedagogia i la psicologia, sempre amb un compromís de formació continuada: «Només qui estudia és mestre. Només des de la febre d'aprendre es pot exercir el mestratge», li agradava dir a Galí parafrasejant Giovanni Gentile. Una divisa que ell tingué present tota la vida i que maldà per traslladar al magisteri i al professorat del nostre país.

Galí percebia com l'educació vivia a Europa i als Estats Units un profund replantejament i com aquí la majoria d'escoles i les institucions oficials de formació del magisteri i el professorat eren artefactes obsolets. Amb vint-i-tres anys, Galí entrà en contacte amb la interessantíssima i breu experiència de l'Escola de Mestres, que associà definitivament escola catalana i pedagogia activa com a sinònims. Havia estat fundada per Joan Bardina, pioner de la nova educació a Catalunya, des del convenciment que sols fent que els mestres esdevinguessin persones cultes i de qualitat, professionalment ben preparades, es podia transformar positivament la societat catalana.²

El 1909 un grup de professionals i d'industrials de Terrassa li encarregaren fer una escola de pedagogia avançada i catalana per als seus fills. Així nasqué, sota la seva direcció, l'Escola de Vallparadís. Entre el seu professorat trobem Enric Gilbert, Eladi Homs, Joan Llongueres, Artur Martorell i Narcís Masó. El 1913 Prat de la Riba visità l'escola i conegué la tasca que s'hi realitzava. D'aquella coneixença sorgiria la vinculació de Galí amb l'obra de transformació educativa que impulsà la Mancomunitat de Catalunya.

El 1913 es creà el Consell d'Investigació Pedagògica, un organisme tècnic adreçat a pilotar la política educativa de la Diputació de Barcelona. Eladi Homs en fou el primer secretari i n'alçà l'estructura.³ Alexandre Galí s'hi incorporà com a tècnic el 1915. L'any següent es reformà i passà a anomenar-se Consell de Pedagogia.

Durant el període d'hegemonia política de la Lliga Regionalista, Alexandre Galí fou el polític de l'educació que traduí el programa de Prat de la Riba en un programa de política educativa de profund calat. Llavors, com ara, els grans canvis tecnològics i la transformació del mode de treball comportaren mutacions so-

2. Vegeu Joan BARDINA, *El règim de llibertat dels escolars i altres escrits*, Vic i Barcelona, Eumo i Diputació de Barcelona, 1989 (edició i pròleg de Josep González-Agàpito). Vegeu també Buenaventura DELGADO *et al.*, *Joan Bardina: Un revolucionario de la pedagogia catalana*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1980, p. 39-46.

3. Sobre el seu pensament educatiu, vegeu Eladi HOMS, *Articles pedagògics*, Vic, Eumo, 2002 (introducció i tria de textos a càrrec de Josep Martí i Baiget).

cials i un profund sotrac que provocà una allau d'immigració i es posà en crisi la família, el rol de l'escola i els valors morals vigents. Però, paradoxalment, en una època de profunda crisi de valors, l'escola seguí instal·lada en una educació instructivista i llibresca.

Galí participà de l'extens moviment de regeneració nacional que significà el Noucentisme, el qual oposà a la crisi social, econòmica i política un vigorós projecte de reconstrucció nacional que s'adreçà a la totalitat de la societat. Ell, com altres pedagogs i polítics coetanis, fou conscient que calia aixecar el país de bell nou i bastir una Catalunya rica, culta, mediterrània, ordenada i cívica. Aquesta tasca de regeneració passava forçosament per l'educació.

L'objectiu era aconseguir una escola que fos un instrument útil d'educació moral, cívica i democràtica. Aquesta necessitat s'accentuà a partir de l'anomenada Setmana Tràgica de 1909. En efecte, aquests fets foren determinants per fer foc nou i cercar una escola i una educació social que poguessin contribuir eficaçment a una reforma integral de la societat catalana.

Sota l'impuls pedagògic de Galí i el guiatge polític de Puig i Cadafalch, la Diputació de Barcelona i, després, la Mancomunitat de Catalunya catalitzaren les diverses iniciatives que, ja des de feia anys, impulsaven una educació capaç d'impactar cívicament i moral els educands en la seva tasca de socialització.

Per fer aquesta regeneració social s'apostà decididament per la pedagogia activa, que havia demostrat, com deia John Dewey, ser idònia per construir una societat cívica, culta i democràtica. Una pedagogia que posava l'educand en el centre del procés educatiu, partint del fet que sols es dona un aprenentatge significatiu si s'aprèn a través de l'experiència d'un mateix. Així doncs, un aprenentatge sòlid requereix activitat; això és vàlid tant per als continguts tècnics i científics com per aprendre a viure en els valors humanístics i democràtics. Aprenem vivint i vivim aprenent.

També calia lluitar des de l'escola pel manteniment de la llengua i la cultura pròpies com a afirmació col·lectiva del dret a ser. Des dels primers moments s'advertí que la formació dels mestres era la clau de volta per al manteniment de la nostra llengua i per a l'extensió de la nova educació i, consegüentment, per assolir una transformació qualitativa de la societat catalana.

Però, us podeu preguntar, com es podia dur a terme una reforma educativa de tanta envergadura amb els escassos recursos econòmics de què disposava la Mancomunitat? Com es podia intervenir en un camp tan imprescindible com l'educació si totes les competències les retenia l'Estat? Amb aquesta situació, com es podia canviar de soca-rel la metodologia didàctica a les escoles? Com es podia transformar el magisteri si la seva formació i control era de l'Estat?

Malgrat aquestes notables dificultats, se cercaren escletxes del sistema per actuar-hi i es trobaren camins per promoure una efectiva reforma pedagògica. Cal

tenir ben present que cap reforma educativa, ni que sigui imposada per llei, no reeixirà a l'escola ni socialment si no compta amb l'antuència del magisteri i la seva participació militant en els principis i les pràctiques que l'han de sustentar. La història de l'educació contemporània ens mostra com les transformacions educatives profundes les han operades petites minories que han estès la nova concepció com una taca d'oli i des de les bases del mateix sistema educatiu. La pedagogia activa és ella mateixa un bon exemple del que estem dient, com ho són els seus mètodes de referència sorgits en aquells anys.

Alexandre Galí, al capdavant del Consell de Pedagogia, tenia dues grans preocupacions. La primera era la reorganització i modernització de la formació tècnica i professional. Aquesta ensenyança fou un element clau en el relleuament de la indústria i l'economia catalanes. En una època en què la majoria de les persones tenien el mateix ofici tota la vida, era imprescindible una bona capacitat tècnica; una preparació tècnica que es vol conjuminada amb la formació humanista i cívica dels alumnes sota la divisa de «l'obra ben feta», no només com a forma de treballar bé, sinó també com un camí de poliment individual com a persona i com a ciutadà actiu i participatiu.

La segona gran fita del Consell de Pedagogia era assolir un ensenyament primari universal i de qualitat. Per a això calia encarar tres grans accions: aconseguir una formació tècnica i cultural de qualitat del magisteri actual i futur; difondre els principis de l'Escola Nova i posar en contacte els mestres amb els principals mètodes, i promoure edificis escolars funcionals i bells que fossin en si mateixos un element d'educació social i estètica.

Alexandre Galí sabia prou bé que aquesta empresa havia de comptar amb l'adhesió, la complicitat i l'entusiasme del magisteri, el qual havia rebut una formació obsoleta i desarrelada, durament criticada pel mateix Prat de la Riba.⁴ Calia, doncs, posar els mestres catalans en contacte amb els corrents europeus i nord-americans de renovació de l'escola i les diferents metodologies actives que anaven definint una nova escola per a una societat i una cultura filles de la industrialització.

El temps de què dispo no permet exposar de forma detallada la política educativa de Galí al davant del Consell de Pedagogia. Deixeu-me tan sols assenyalar que l'eina més eficaç per assolir el seu objectiu fou, sens dubte, la creació de l'Escola d'Estiu, que continua sent ben útil avui dia, més de cent anys després de la seva instauració a Barcelona el juliol de 1914. A partir de l'any següent, Alexandre Galí n'assumí l'organització fins a la supressió per la dictadura de Primo de Rivera. Plantejà aquest curs estiuenc de formació amb una sàvia combinació de for-

4. Enric PRAT DE LA RIBA, *Memòria endreçada a la Diputació de Barcelona pel seu president*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1910, p. 303.

mació teòrica amb pràctiques i visites. A la darrera que organitzà, el 1923, Galí remarcà que l'objectiu de l'Escola d'Estiu era posar les bases del «futur d'una escola catalana, amb ciència i doctrina pròpia, amb personalitat característica, alternant amb els altres valors pedagògics que pel món circulen».⁵ Anys després es preguntava: «Què deuen Catalunya i els mestres a l'Escola d'Estiu?» i el seu balanç era «haver creat un fogar de cultura on els mestres desitjosos de perfeccionar-se, de rebre estímuls i orientacions per a millorar la seva tasca trobaven tot el que podien desitjar».⁶

Amb la programació de l'Escola d'Estiu, Alexandre Galí pretenia que durant un mes sencer els mestres s'acostumessin a la manera de treballar activa que la pedagogia teòrica preconitzava; també que fos el vehicle de catalanització de l'escola. Enfront d'uns mestres que sabien poc, oposava formar mestres als quals res humà els fos aliè. Els posava en contacte pràctic amb les noves metodologies i així els mestres constituïren un autèntic llevat de renovació pedagògica i catalanitat que transformava l'escola des de dins. Per a un bon estol del magisteri, la renovació pedagògica i la catalanitat de l'escola esdevingueren aspectes indissociables.⁷

D'ençà de 1919 es crearen els Estudis Normals de la Mancomunitat, que, inspirats en els plantejaments de Joan Bardina, havien de complementar els estudis oficials amb l'arrelament a la cultura, la llengua i el medi de Catalunya i amb una formació professional d'acord amb els avenços de la pedagogia i la psicologia evolutiva. L'experiència fou breu, ja que la dictadura els clausurà el 1923.

Alexandre Galí tingué cura especial de la biblioteca del Consell de Pedagogia, creada ja el 1914. Un instrument de primer ordre per posar en contacte els mestres amb les principals aportacions europees i nord-americanes. Era una eina importantíssima per al magisteri, una necessitat reclamada des de feia temps pels mestres més inquiets, com ara Rosa Sensat. El seu objectiu era donar fonamentació teòrica i tècnica a les escoles que assajaven diferents metodologies actives arreu del país. La biblioteca oferia les principals revistes especialitzades, les obres clàssiques i les darreres monografies sobre pedagogia en català, castellà, francès, anglès i alemany. Un ampli i eficient servei de préstec feia arribar les publicacions fins als mestres de les més remotes escoles.

El 1915 aparegué, amb el significatiu títol de *Quaderns d'Estudi*, la revista trimestral gratuïta dirigida per Eugeni d'Ors i que amb posterioritat ho fou per Galí.

5. MANCOMUNITAT DE CATALUNYA, *Escola d'Estiu*, Barcelona, Consell de Pedagogia, 1923, p. 2.

6. Alexandre GALÍ, *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya: 1900-1936*, llibre II, 2a part, Barcelona, Fundació Alexandre Galí, 1979, p. 44.

7. Sobre l'Escola d'Estiu, vegeu *Escola d'Estiu (1914-1936): Edició facsímil de programes i cròniques*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1983. Vegeu també, Josep GONZÁLEZ-AGÀPITO, «Escoles d'Estiu, cent anys avançant», *Perspectiva Escolar*, núm. 376 (2014), p. 12-19.

S'enviava gratuïtament als mestres que la demanaven. S'adreçava a la formació professional del magisteri, el posava en contacte amb les aportacions rellevants coetànies en els camps de la pedagogia i la psicologia, així com fomentava la seva cultura humanística i literària. També aplegava el sumari de les revistes arribades a la biblioteca del Consell i les novetats bibliogràfiques. El *Butlletí dels Mestres*, editat més tard, el 1922, i també coordinat per Galí, fou un utilíssim vehicle d'intercanvi d'experiències escolars destacades i d'informacions. Els articles d'aquestes dues publicacions signats, o amb pseudònim, per Galí constitueixen un conglomerat que mostra la seva resposta a les constants, les problemàtiques i els reptes de les escoles renovades a Catalunya d'aquells anys.

Galí aconseguí oferir al magisteri i al professorat català un corpus format per una síntesi dels ideals del Noucentisme, per les bases teòriques i pràctiques de l'escola activa i del nacionalisme, entès aquest com la nostra forma de participar de la visió cosmopolita de la humanitat. Aquesta síntesi quedà consagrada com a sinònim d'educació catalana, unida a una exigència de rigor i perfecció en el treball. Aquesta visió, Galí l'anà difonent des dels llocs clau de director de l'Escola de la Mancomunitat, de secretari del Consell de Pedagogia, dels Estudis Normals, de l'Escola Industrial i, anys més tard, del Consell de Cultura de la Generalitat de Catalunya republicana.

LA BASE CIENTÍFICA DE L'EDUCACIÓ

Alexandre Galí parteix d'una radical confiança en la persona, en l'infant, en la millor tradició del naturalisme pedagògic que sustenta l'educació activa. Tota educació veritable només pot partir del respecte a la persona que ja és el nen. I aquest respecte comporta i obliga a conèixer-lo profundament. D'aquí el seu plantejament funcionalista de l'educació,⁸ la necessària fonamentació experimental de l'acció educativa i la indispensable llibertat de l'educand.

A mesura que s'estenia la nova educació, Galí veia urgent i necessari dotar el moviment català d'una estructuració organitzativa i d'una base teòrica sòlida. Però, també, cal observar que era un fet directament relacionat amb la manca d'una mínima autonomia política i educativa, malgrat l'existència de la Mancomunitat, car no es tenia cap competència sobre el contingut ni l'organització del sistema educatiu. I, com a conseqüència lògica, tampoc no existia una política de recerca pedagògica, fet que esterilitzava bona part de la recerca i la innovació educativa.

8. Édouard CLAPARÈDE, *L'educació funcional*, Vic, Eumo, 1991 (edició i traducció de Josep González-Agàpito).

La destitució dels càrrecs que tenia per part de la dictadura, portà Galí a dedicar-se a la comprovació i la recerca pedagògica. Clausurada l'Escola Graduada de la Mancomunitat, famílies i professorat crearen la Mútua Escolar Blanquerna, també sota la direcció d'Alexandre Galí. Foren anys d'experimentació i de recerca, de contactes i trobades a l'estranger. Galí veié arribada l'hora d'acabar amb l'etapa d'assaig per iniciar una vertebració del moviment de renovació pedagògica català basada en el rigor i, fins i tot, en l'experimentació. Ell mateix, ja el 1922, resumí així el seu programa: «Mancats de tradició, sense elements consolidats per a l'escola, hem de fer dos treballs simultanis [...]. Hem de seguir el vol rapidíssim de la pedagogia moderna, puix és aquesta per a la nostra pàtria una raó d'ésser intrínsecament i en el concert dels pobles, però no podem ésser aventurers, hem de fer cosa fixa i segura com la tradició, que ens permeti, tot seguit, posar el peu i aixoplugar-nos».⁹

Foren aquests anys de Blanquerna quan Galí feu avinent que calia dotar els mestres d'una consciència i una formació tècnica com a elements indispensables per transformar l'educació i l'escola i com a manera segura d'evitar una interpretació mecànica i banal dels mètodes de l'escola activa. Escrivia, el 1928, unes paraules que són tot un diagnòstic: «Hi ha en el nostre ensenyament una falla d'ordenació, el remei de la qual no té espera. Ho hem afirmat moltes vegades: entre els nostres mestres es troben individualitats insuperables; manca el conjunt, manca l'organització per a poder dir que es posseeix un ensenyament. Les millors energies s'esvaeixen atomitzades en la dispersió i l'isolament, i el miraculós multiplicador —el seny administratiu—, que dona eficàcia al treball més petit, és lluny dels nostres sistemes i procediments».¹⁰

Fou justament Galí una de les principals figures en el terreny de la recerca pedagògica. L'inicià el 1926 amb el treball *L'ensenyament de l'ortografia*,¹¹ amb una proposta didàctica basada en l'ortografia empírica per a nois d'onze i dotze anys, a partir d'una curiosa experimentació a l'Escola Blanquerna. Ell mateix donava a llum una recerca experimental com a fonament d'una didàctica d'expressió escrita.¹²

La contribució més notable en el terreny de l'experimentació pedagògica de Galí fou l'obra *La mesura objectiva del treball escolar*,¹³ de 1928, fruit de la recerca realitzada a la suprimida Escola Graduada de la Mancomunitat. Aquesta obra, reeditada en castellà el 1934 i altra volta en català el 1984, ha estat i continua es-

9. Alexandre GALÍ, «La pedagogia actual a Catalunya», *Butlletí dels Mestres* (Barcelona), any 1, núm. 13 (juliol 1922), p. 194-196.

10. Alexandre GALÍ, *La mesura objectiva del treball escolar*, Barcelona, La Neotípia, 1928, p. 7.

11. Alexandre GALÍ, *L'ensenyament de l'ortografia*, Barcelona, Mentora, 1926.

12. Alexandre GALÍ, «L'ensenyament de la composició a l'infant», a *Annals dels Cursos Tècnics de Pedagogia (Afiliats a l'Institut de Ciències de l'Educació de Ginebra)*, Barcelona, Ateneu Polytechnicum, 1929.

13. Alexandre GALÍ, *La mesura objectiva del treball escolar*, Barcelona, La Neotípia, 1928. L'edició de 1984 dins la col·lecció «Textos Pedagògics».

sent actualment un treball d'obligada referència. Galí reprovà els tests proposats per la psicologia experimental i defensa que l'infant sols mostra la seva capacitat real quan actua a l'escola espontàniament. Així, doncs, proposa convertir el test en treball escolar i el treball escolar en test.¹⁴ Aquest plantejament és ben arrelat en la visió galiniana del nen com a ésser social i en la seva concepció d'una escola arrelada al medi.

En altres treballs abordà la problemàtica de l'ensenyament de la gramàtica i de l'ortografia als infants partint dels principis de l'educació activa. Posà en marxa els Cursos Tècnics de Pedagogia que seran adscrits a l'Institut de Ciències de l'Educació de Ginebra. Foren anys, també, de relació estreta amb el psicòleg Jean Piaget.

Proclamada la República i restablerta la Generalitat, Alexandre Galí era vist com el pedagog orgànic de la Lliga. Fou desplaçat a un segon terme polític malgrat ser nomenat secretari del Consell de Cultura de la Generalitat, fet que li permeté continuar els treballs d'experimentació i de recerca a Blanquerna, els quals anaren adquirint projecció a dins i fora de l'Estat.

Foren temps d'anàlisi en què no escaparen a Galí les contradiccions en què queia l'escola activa en fomentar la llibertat i l'espontaneïtat del nen i la voluntat que té tot sistema educatiu d'adreçar l'alumnat a un determinat objectiu. La llibertat apareix oposada als interessos de l'escola, fet que sols és salvable a través d'un pacte, tal com exposà a la interessant reflexió *Els fonaments racionals de l'escola activa*.¹⁵

El 1935 publicà la *Introducció a la gramàtica*, treball premiat per l'Institut d'Estudis Catalans.

Hem de fer memòria de l'activa participació d'Alexandre Galí en la magnífica obra editorial de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, que comportà una profunda i fèrtil renovació del llibre escolar en català. A partir de 1922, Alexandre Galí presidí la comissió tècnica que tenia cura de les edicions i era formada per destacades personalitats de la pedagogia catalana. Es produïren bellíssims i atractius volums d'alta qualitat tècnica, com ara el *Sillabari català*,¹⁶ de Pau Romeva (1922), il·lustrat amb gran sensibilitat per Josep Obiols, o les *Lliçons de llenguatge*,¹⁷ del mateix Alexandre Galí (1931), peça mestra de la didàctica de la llengua.

14. Alexandre GALÍ, *La mesura objectiva del treball escolar*, Barcelona, La Neotípia, 1928, p. 45.

15. Treball dins Alexandre GALÍ i Josepa HERRERA, *Activitat i llibertat en educació*, Barcelona, Atenes, 1932.

16. Pau ROMEVA, *Sillabari català*, Barcelona, Editorial Pedagògica, Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, 1922.

17. Alexandre GALÍ, *Lliçons de llenguatge: Llibre del mestre*, Barcelona, Editorial Pedagògica, Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, 1931.

Durant la revolució i la guerra de 1936 a 1939, Blanquerna fou declarat centre experimental de la Generalitat. Foren anys que, malgrat el dolor de la guerra, o potser a causa d'ella, Galí qualificà de fructificació esponerosa tant en l'ordre pedagògic com social i espiritual.

Ni que sigui breument, no podem deixar de parlar de la posició de Galí respecte al model lingüístic a l'escola. Recollint els corrents emergents en el Congrés de Bilingüisme de Luxemburg, de 1928, en el qual participà, defensà una escola que acollís el nen en la seva llengua, postergant fins a una certa edat la incorporació de la segona llengua per evitar, així, els efectes negatius que es creia que comportava el bilingüisme en les primeres etapes de la infància. Aquest model inspirà el Decret de bilingüisme del ministre Marcellí Domingo en iniciar-se la Segona República. Però cal entendre aquesta situació individual dins el rebuig de Galí al bilingüisme social i en la seva defensa de l'escola catalana.

L'EXILI I L'EXILI INTERIOR

El 1939 el nostre pedagog, com una munió dels seus conciutadans, emprengué el difícil camí de l'exili. A Tolosa de Llenguadoc dirigí un internat per a nois exiliats creat per quàquers nord-americans, que portaren a terme una admirable tasca humanitària entre els infants durant la Guerra Civil i l'exili.¹⁸

El 1942 retornà clandestinament a Catalunya, oficialment el 1943, per iniciar ara un exili interior. Malgrat tot, maldà per continuar l'obra que tan esplendorosament havia obert el Noucentisme i que la cruel dictadura franquista havia anorreat. Des d'un segon i discret terme, assessorà i fomentà la recuperació de la pedagogia activa a la garba de les escoles renovades que calladament anaven sorgint. L'objectiu de Galí era «salvar la persona» dels infants no contribuint a l'obra d'adoctrinament del nacionalcatolicisme imperant. L'Escola Sant Gregori fou el millor exponent d'aquest compromís amb la infància.

Foragitat del món educatiu per la purga funcional portada a terme pel franquisme, el 1945 rebé l'encàrrec de salvar la memòria de l'obra cultural de Catalunya feta per les institucions i la societat civil des de l'inici del segle xx fins al franquisme. Fruit d'aquesta tasca fou la seva monumental i personalíssima *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya: 1900-1936*,¹⁹ o els estudis sobre el baró de Maldà, entre altres treballs destacats.

18. Vegeu Rosa SERRA, *Ajuda humanitària dels quàquers als infants de Catalunya durant la Guerra Civil*, Girona, Universitat de Girona, 2007 (tesi doctoral).

19. Alexandre GALÍ, *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya: 1900-1936*, Barcelona, Fundació Alexandre Galí, 1978-1986.

Pedagogs com Alexandre Galí compliran la tasca importantíssima, en aquests grisos anys, de servir la memòria, les metodologies, les tècniques i els recursos bastits per l'esplendorós moviment educatiu català d'abans de la Guerra Civil. Als anys seixanta del segle passat alguns mestres i educadors inquiets s'escarrassaven per transformar positivament l'escola.

Galí proposà una escola en la línia del pensament d'Emmanuel Mounier, que proclamava el valor absolut de la persona humana.²⁰

«Si se salva l'home, es té tot salvat» deia Alexandre Galí el 1963. S'adreçava així als joves mestres exhortant-los a mantenir, en ple franquisme, la capacitat de reacció tot fent una crida a favor de realitzar una «hipotètica revolta d'uns mestres hipotètics». És a dir, fer una escola alliberadora com a fórmula segura de transformar la societat i combatre el franquisme. Fer veritable política fent pedagogia.²¹

Foren els anys en què reeixí un moviment de mestres que a poc a poc anà teixint les bases d'un segon moviment de renovació pedagògica, el qual cristallitzà, el 1965, amb la fundació de l'escola de mestres Rosa Sensat. Entre els seus fundadors, dos membres de la nostra Secció: Jordi Cots i Enric Lluch.²² Alexandre Galí fou un dels màxims referents a qui pogueren adreçar-se per cercar la teoria i la pràctica en què fonamentar el moviment renovador. El mateix Galí suggerí per a la institució el nom de Rosa Sensat, la nostra gran pedagoga i feminista, que havia mort feia ben poc enmig de l'oblit. Aquesta entitat es convertí en un dels nuclis més importants de la resistència al franquisme a Catalunya, al costat del moviment sindical, la universitat i l'Església. Però un nou món es començava a obrir, afavorit per l'etapa de desenvolupament econòmic del franquisme i la resistència cívica a la dictadura, el qual comportà noves concepcions socials i pedagògiques que s'allunyaren cada cop més del model d'escola, de magisteri i de societat que defensava Alexandre Galí.

Morí a Barcelona un 29 de maig de 1969. A la seva màquina d'escriure restà un escrit amb què volia cloure un dels seus treballs: «Com resoldre que cada home individual fill de pare i mare, per pobre, per infeliç que sigui, pugui valer virtualment com tota la humanitat i com tot l'Univers davant Déu? Perquè si no és així, si hem de tornar a pensar en uns quants privilegiats, no val la pena viure. Matar no és cap solució; posats a matar, matem, i prou ciència i filosofia. Però no es tracta sinó de fer viure i salvar.»²³

20. Emmanuel MOUNIER, *El personalisme*, Barcelona, Edicions 62, 1964.

21. Alexandre GALÍ, *Una hipotètica revolta d'uns mestres hipotètics*, Perpinyà, Proa, 1964.

22. Maria Antònia CANALS et al., *La renovació pedagògica a Catalunya des de dins (1940 -1980): Fets i records*, Barcelona, Edicions 62, 2001, especialment les p. 55-71.

23. Josep MASABEU, «Cronologia d'Alexandre Galí», *Educació i Història*, núm. 2 (1995), p. 153.

**LLISTA DE MEMBRES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS AMB UNA
BIOGRAFIA PUBLICADA A LA COLLECCIÓ «SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES»**

ALCOVER I SUREDA, Antoni M.	(1862-1932)
ALÒS-MONER I DE DOU, Ramon d'	(1885-1939)
ALSINA I BOFILL, Josep	(1904-1993)
ANGLADA I D'ABADAL, M. Àngels	(1930-1999)
ARAMON I SERRA, Ramon	(1907-2000)
BADIA I MARGARIT, Antoni M.	(1920-2014)
BASTARDAS I PARERA, Joan	(1919-2009)
BATALLER I CALATAYUD, Josep Ramon	(1890-1962)
BOFILL I PICHOT, Josep M.	(1860-1938)
BOLÒS I CAPDEVILA, Oriol de	(1924-2007)
BROCÀ I DE MONTAGUT, Guillem M. de	(1850-1918)
CARBONELL I DE BALLESTER, Jordi	(1924-2016)
CARIA, Rafael	(1941-2008)
CARNER I PUIG-ORIOI, Josep	(1884-1970)
CARRERAS I ARTAU, Joaquim	(1894-1968)
CASACUBERTA I ROGER, Josep M. de	(1897-1985)
CASASSAS I SIMÓ, Enric	(1920-2000)
CASASSAS I SIMÓ, Oriol	(1923-2012)
CERVERA I ASTOR, Leandre	(1891-1964)
CLASCAR I SANOU, Frederic	(1873-1919)
COLOMER I POUS, Eusebi	(1923-1997)
COROMINES I MONTANYA, Pere	(1870-1939)
DOMINGO I SANJUÁN, Pere	(1896-1979)
DURAN I SANPERE, Agustí	(1887-1975)
ESTEVE I SUBIRANA, Antoni	(1902-1979)
FABRA I POCH, Pompeu	(1868-1948)
FARGAS I ROCA, Miquel A.	(1858-1916)
FOLCH I TORRES, Joaquim	(1886-1963)
FONT I QUER, Pius	(1888-1964)
FONTBOTÉ I MUSSOLAS, Josep Maria	(1921-1989)
FONTSERÈ I RIBA, Eduard	(1870-1970)
FUSTER I ORTELLS, Joan	(1922-1992)
GALÍ I COLL, Alexandre	(1886-1969)
GUIMERÀ I JORGE, Àngel	(1845-1924)
JARDÍ I BORRÀS, Ramon	(1881-1972)
LLUCH I MARTÍN, Enric	(1928-2012)
MARAGALL I GORINA, Joan	(1860-1911)
MARGALEF I LÓPEZ, Ramon	(1919-2004)
MARTORELL I TRABAL, Francesc	(1887-1935)
MIRALLES I SOLÀ, Carles	(1944-2015)

MIRET I SANS, Joaquim	(1858-1919)
MOLL I CASASNOVAS, Francesc de Borja	(1903-1991)
NICOLAU D'OLWER, Lluís	(1888-1961)
OLIVER I TOLRÀ, Miquel dels Sants	(1864-1920)
PI I SUNYER, August	(1879-1965)
PIJOAN I SOTERAS, Josep	(1881-1963)
PRAT DE LA RIBA I SARRÀ, Enric	(1870-1917)
PRATS I DOMINGO, Modest	(1936-2014)
PREVOSTI I PELEGRÍN, Antoni	(1919-2011)
PUIG I CADAFALCH, Josep	(1867-1956)
ROCA-PONS, Josep	(1914-2000)
RUBIÓ I BALAGUER, Jordi	(1887-1982)
RUBIÓ I LLUCH, Antoni	(1856-1937)
RUYRA I OMS, Joaquim	(1858-1939)
SAGARRA I DE SISCAR, Ferran de	(1853-1939)
SARDÀ I DEXEUS, Joan	(1910-1995)
SARSANEDAS I VIVES, Jordi	(1924-2006)
SEGALÀ I ESTALELLA, Lluís	(1873-1938)
SERRA I HÚNTER, Jaume	(1878-1943)
SERRA I RÀFOLS, Josep de C.	(1900-1971)
SOLÉ I SABARÍS, Lluís	(1908-1985)
TEIXIDOR I BATLLE, Josep	(1920-1989)
TERRADAS I ILLA, Esteve	(1883-1950)
TRIAS I FARGAS, Ramon	(1922-1989)
TRUETA I RASPALL, Josep	(1897-1977)
TURRÓ I DARDER, Ramon	(1854-1926)
VALLS I TABERNER, Ferran	(1888-1942)
VALLVERDÚ CANES, Francesc	(1935-2014)
VERDAGUER I JUANOLA, Pere	(1929-2017)
VERNET I GINÉS, Joan	(1923-2011)
VILA I DINARÈS, Pau	(1881-1980)
VILLANGÓMEZ I LLOBET, Marià	(1913-2002)

SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES

Títols publicats

- [1] Manuel RIBAS I PIERA, *Josep Puig i Cadafalch, cofundador i membre il·lustre de l'IEC* (1996)
- [2] Josep M. CAMARASA, *Ramon Turró, un modernista al laboratori* (1997)
- [3] Josep CARRERAS, *August Pi i Sunyer. Semblança biogràfica* (1998)
- [4] Manuel SUBIRÀ, *Pere Domingo. Semblança biogràfica* (1998)
- [5] Albert BALCELLS, *Enric Prat de la Riba i l'Institut d'Estudis Catalans* (1998)
- [6] Oriol CASASSAS, *Miquel A. Fargas i Roca i els nous horitzons* (1999)
- [7] Xavier BARRAL, *Josep Pijoan. Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art* (1999)
- [8] M. Àngels Anglada i d'Abadal. *Sessió en memòria* (1999)
- [9] Eulàlia DURAN, *Agustí Duran i Sanpere. Semblança biogràfica* (2000)
- [10] Francesc FONTBONA, *Joaquim Folch i Torres. Semblança biogràfica* (2000)
- [11] Jordi SALES, *Jaume Serra i Hünter. Semblança biogràfica* (2000)
- [12] Carles MIRALLES i Anscari M. MUNDÓ, *Lluís Nicolau d'Olwer. Semblança biogràfica* (2000)
- [13] Josep M. FONT, *Guillem M. de Brocà. Semblança biogràfica* (2000)
- [14] Oriol de BOLÒS, *Pius Font i Quer. Semblança biogràfica* (2000)
- [15] Antoni ROCA, *Esteve Terradas i Illa. Semblança biogràfica* (2000)
- [16] Joan VENY, *Antoni M. Alcover i Sureda. Semblança biogràfica* (2000)
- [17] Pere LLUÍS FONT, *Joaquim Carreras i Artau. Semblança biogràfica* (2000)
- [18] *Enric Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2000)
- [19] David SERRAT, *Lluís Solé i Sabarís. Semblança biogràfica* (2000)
- [20] *Ramon Aramon i Serra. Sessió en memòria* (2001)
- [21] Antoni SERRA I RAMONEDA, *Joan Sardà i Dexeus. Semblança biogràfica* (2001)
- [22] Aina MOLL, *Francesc de Borja Moll. Semblança biogràfica* (2001)
- [23] *Josep Roca-Pons. Sessió en memòria* (2001)
- [24] Josep ENRIC LLEBOT, *Eduard Fontserè i Riba. Semblança biogràfica* (2002)
- [25] Carles MIRALLES, *Lluís Segalà i Estalella. Semblança biogràfica* (2002)
- [26] Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou. Semblança biogràfica* (2003)
- [27] Jaume CABRÉ, *L'ocellot sinistre. Semblança biogràfica d'Àngel Guimerà* (2003)
- [28] Pere LLUÍS FONT, *Eusebi Colomer i Pous. Semblança biogràfica* (2003)
- [29] Ricard GUERRERO, *Josep Alsina i Bofill, amor a la professió, amor a la llengua, amor al país. Semblança biogràfica de Josep Alsina i Bofill* (2003)
- [30] M. Teresa FERRER, *Joaquim Miret i Sans. Semblança biogràfica* (2003)
- [31] Josep M. MAS I SOLENCH, *Ferran Valls i Taberner. Semblança biogràfica* (2004)
- [32] Oriol CASASSAS, *Josep Trueta i Raspall, el símbol. Semblança biogràfica de Josep Trueta i Raspall* (2004)
- [33] Salvador REGUANT, *Josep Ramon Bataller i Calatayud. Semblança biogràfica* (2004)
- [34] *Marià Villangómez. Sessió en memòria* (2004)
- [35] Carles A. GASÒLIBA, *Ramon Trias Fargas. Semblança biogràfica* (2004)
- [36] *Homenatge a Joaquim Ruyra en el centenari de 'Marines i boscatges' (1903-2003)* (2005)

- [37] Manuel CASTELLET, *Josep Teixidor i Batlle. Semblança biogràfica* (2005)
- [38] Carles MIRALLES, «*Un xic exòtic i desorientat*». *Semblança de Joan Maragall l'últim any de la seva vida* (2005)
- [39] Ramon Margalef. *Sessió en memòria* (2005)
- [40] Eva SERRA, *Ferran de Sagarra i de Siscar. Semblança biogràfica* (2005)
- [41] Josep MASSOT, *Jordi Rubió i Balaguer. Semblança biogràfica* (2005)
- [42] Joan VILÀ-VALENTÍ, *Pau Vila i Dinarès. Semblança biogràfica* (2006)
- [43] Joan SOLÀ, *Pompeu Fabra i Poch. Semblança biogràfica* (2006)
- [44] Albert BALCELLS, *Francesc Martorell i Trabal. Semblança biogràfica* (2006)
- [45] Jacint CORBELLA, *Antoni Esteve i Subirana. Semblança biogràfica* (2006)
- [46] Oriol CASASSAS, *Leandre Cervera i Astor. Semblança biogràfica* (2007)
- [47] Josep VALLVERDÚ, *Josep Carner i Puig-Oriol. Semblança biogràfica* (2008)
- 48 Albert BALCELLS, *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans* (2008)
- 49 *Oriol de Bolòs i Capdevila. Sessió en memòria* (2009)
- 50 Joaquim MOLAS, *Miquel dels Sants Oliver i Tolrà. Semblança biogràfica* (2009)
- 51 Josep M. CAMARASA, *Josep M. Bofill i Pichot. Semblança biogràfica* (2009)
- 52 *Jordi Sarsanedas. Sessió en memòria* (2010)
- 53 *Rafael Caria. Sessió en memòria* (2010)
- 54 *Joan Bastardas. Sessió en memòria* (2011)
- 55 *Josep M. de Casacuberta i Roger. Sessió en memòria* (2012)
- 56 Josep MASSOT, *Frederic Clascar i Sanou. Semblança biogràfica* (2012)
- 57 Albert BALCELLS, *Pere Coromines. Semblança biogràfica* (2013)
- 58 *Antoni Prevosti i Pelegrín. Sessió en memòria* (2013)
- 59 *Eulàlia DURAN, Joan Fuster. Semblança biogràfica* (2013)
- 60 Eva SERRA, *Josep de C. Serra i Ràfols. Semblança biogràfica* (2013)
- 61 *Oriol Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2014)
- 62 *Enric Lluch i Martín. Semblança biogràfica* (2014)
- 63 *Ramon Jardí i Borràs. Semblança biogràfica* (2015)
- 64 *Modest Prats i Domingo. Sessió en memòria* (2016)
- 65 *Antoni M. Badia i Margarit. Sessió en memòria* (2016)
- 66 *Francesc Vallverdú Canes. Sessió en memòria* (2016)
- 67 *Carles Miralles i Solà. Sessió en memòria* (2017)
- 68 *Jordi Carbonell i de Ballester. Sessió en memòria* (2019)
- 69 *Dolors BRAMON, Joan Vernet i Ginés. Semblança biogràfica* (2019)
- 70 *Pere Verdaguer. Sessió en memòria* (2019)
- 71 *Pere SANTANACH, Josep Maria Fontboté i Mussolas. Semblança biogràfica* (2019)
- 72 *August BOVER, Josep Roca-Pons. Semblança biogràfica* (2019)
- 73 *Josep GONZÁLEZ-AGÀPITO, Alexandre Galí i Coll. Semblança biogràfica* (2019)

